

Dr hab. Bożena Wojtasik, prof. PSW

Starogard Gdański, 16.11.2022

Pomorska Szkoła Wyższa
w Starogardzie Gdańskim

Recenzja pracy doktorskiej mgr Danuty Calińskiej – Rogali

**pt.: Zawód, kwalifikacje, umiejętności – dylematy kształcenia zawodowego branży
hotelarskiej**

napisanej pod kierunkiem dra hab. Piotra Mikiewicza, prof. DSW

Recenzowana praca mgr Danuty Calińskiej – Rogali stanowi pogłębione studium teoretyczno-empiryczne. Treść pracy jest zgodna z tematem określonym w tytule. Doktorantka podejmuje w rozprawie ważne zagadnienie związane z dylematami kształcenia zawodowego w branży hotelarskiej. Przedstawia też istotną problematykę dotyczącą nabywania kwalifikacji i umiejętności na nowym rynku pracy i wyboru zawodu przez uczniów i studentów. Układ pracy jest logiczny, kolejność rozdziałów prawidłowa. Struktura omawianych zagadnień tworzy spójną całość. Praca składa się z części teoretycznej, metodologicznej i empirycznej. W obszernym aneksie, który liczy 83 strony, umieszczone są m.in. bardzo dobrze opracowane trzy autorskie scenariusze wywiadów, autorski kwestionariusz ankiety, wykaz zawodów i kwalifikacji w tych zawodach, Sektorowa Rada Kwalifikacji dla Turystyki (SRKT), przykładowe zadania egzaminacyjne do kwalifikacji TG.12 - Planowanie i realizacja usług w recepcji i inne.

Wybór i znaczenie tematu dysertacji. Cele pracy i problemy badawcze

Kariera zawodowa, wybory edukacyjno-zawodowe, zawód, praca, zawsze były istotnymi elementami ludzkiej egzystencji. Zatem przygotowanie do zawodu, kształcenie zawodowe, przejście z systemu edukacji na rynek pracy, stanowią bardzo ważną problematykę. Doktorantka w swojej pracy przedstawia wieloaspektowe spojrzenie na proces kształcenia zawodowego, omawiając jego szerokie konteksty. Celem dysertacji było *przedstawienie problematyki związanej z nabywaniem kwalifikacji, umiejętności i wyborem zawodu przez uczniów i studentów zawodowych szkół ponadpodstawowych* (s.156).

Autorka wskazała w pracy systemowe rozwiązania stosowane w różnych segmentach struktury edukacji zawodowej, przedstawiła wielowymiarowe spojrzenie na proces kształcenia zawodowego na przykładzie branży hotelarskiej.

W rozprawie Autorka starała się znaleźć odpowiedź na pytanie: *Jakie są mechanizmy funkcjonowania edukacji zawodowej we współczesnym społeczeństwie?* (s.18).

Mgr Danuta Calińska – Rogala pracuje od 25 lat w branży turystycznej. Jako nauczyciel akademicki i nauczyciel praktycznej nauki zawodu, kształci kadry na potrzeby turystyki. Na uwagę zasługuje fakt, że rozprawa ta jest jednym z pierwszych w Polsce opracowań, które związane jest z analizą systemu kształcenia zawodowego po 2019 roku, kiedy została wdrożona Zintegrowana Strategia Umiejętności (ZSU).

Struktura rozprawy, metody i merytoryczna ocena pracy

Część teoretyczna pracy została bardzo dobrze opracowana. W Rozdziale I. zatytułowanym, *Teoretyczne koncepcje relacji pomiędzy edukacją a strukturą społeczną*, Autorka przedstawia cztery wiodące teorie, które (jak pisze) mają być dla niej punktem odniesienia do badań empirycznych. Prezentuje teorię kapitału ludzkiego, edukację w teorii P. Bourdieu, koncepcję kredencjału oraz rzeczywistość w modelu VUCA. Na końcu każdego z podrozdziałów, w których opisuje teorie wiodące, Doktorantka dzieli się swoimi spostrzeżeniami i refleksjami. Moim zdaniem nie wykorzystuje jednak w pełni przedstawionych teorii, chociażby podczas analizy badań własnych. W tej części pracy zostały prawidłowo ujęte i przedstawione zagadnienia związane z rozwojem poradnictwa edukacyjno-zawodowego w Polsce. Autorka sięga po najnowszą literaturę związaną tą tematyką, powołuje się na aktualne badania i opracowania. Interesująco jest także omówione zagadnienie „dopasowania do rynku pracy”. Ważne, że Doktorantka umiała opisać szerokie konteksty zmian rzeczywistości społeczno-kulturowej, gospodarczej i technologicznej, w której żyjemy. Jak słusznie zauważyła, w czasach niepewności, ryzyka, w okresie pandemii, w sytuacji zagrożenia III wojną światową, ludziom towarzyszy poczucie ambiwalencji i fragmentaryzacji życia. Występuje też dynamiczny rozwój technologii cyfrowych, zmienia się w związku z tym rynek pracy, warunki zatrudnienia. Zmienia się obraz pracy, następuje odejście od linearnej kariery zawodowej na rzecz podejmowania wielu zróżnicowanych projektów.

W Rozdziale II. *Zawód, kwalifikacje, umiejętności – epistemologiczne dylematy w obszarze badań* interesująco przedstawia krótką historię zawodoznawstwa, definiuje termin

„zawód” , aby następnie przejść do zdefiniowania „kwalifikacji”, opisując szeroko kwalifikacje zawodowe funkcjonujące na polskim rynku pracy. Autorka odwołuje się do dobrze dobranej literatury przedmiotu, omawia Polską Ramę Kwalifikacji oraz Zintegrowany System Kwalifikacji. Konsekwentnie definiuje pozostałe terminy - „umiejętności” i „kompetencje”, aby przedstawić epistemologiczne dylematy dotyczące rozpatrywanych terminów. W końcowej części tego rozdziału opisuje kompetentnie trzy filary Europejskiej Klasyfikacji Umiejętności/Kompetencji, Kwalifikacji Zawodów (ESCO). Docenić należy zaangażowanie Doktorantki i ogromną pracę, jaką włożyła w studiowanie, porządkowanie wielu aktów prawnych - ustaw i rozporządzeń, raportów, strategii.

Rozdział III. *Organizacja i struktura systemu edukacji*, związany jest głównie z analizą krytyczną literatury dotyczącej systemu kształcenia zawodowego. Autorka w sposób rzeczowy omawia cztery podstawowe rodzaje kształcenia ustawicznego i szkolenia zawodowego: edukację formalną, pozaformalną, uczenie się nieformalne i incydentalne (s.110). Doktorantka korzysta z dobrze dobranej literatury i doskonale opisuje i porównuje systemy kształcenia zawodowego w Europie i w Polsce. Bardzo dobrze został też opracowany podrozdział *Reformy w szkolnictwie zawodowym*, w którym przedstawiona została struktura systemu edukacji po 2019 roku. Ważnymi podrozdziałami w tej części pracy są zagadnienia związane ze współpracą pracodawców z systemem edukacji oraz uwierzytelnianie zdobytych kwalifikacji zgodne z nowym podejściem walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego. Zauważyć można duże kompetencje Autorki i świetną orientację w najnowszych trendach organizacji systemu edukacji zawodowej.

W rozdziale IV, *Metodologia badań własnych*, został zaprezentowany ważny projekt badawczy, prawidłowo określono cel badań oraz przedstawiono interesujące problemy badawcze. Doktorantka pisze, iż zastosowała strategię badań jakościowych. Nie do końca można się zgodzić z tym stanowiskiem, gdyż tylko część badań referowanych w rozprawie można umieścić w nurcie badań jakościowych, np. analizę danych zastanych (desk research) oraz wywiady pogłębione, przeprowadzone z 65 osobami. Natomiast przedstawienie sondażu diagnostycznego z zastosowaniem techniki ankiety, gdzie narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety dla 321 respondentów, to wybór strategii ilościowej. Opracowany przez Doktorantkę interesujący rysunek nr 25, w którym przedstawia *Schemat procesu*

badawczego (s.163), należałoby zatem nieco zmodyfikować, dodając etap badań ilościowych z metodą sondażu diagnostycznego.

Najlepiej opracowanym moim zdaniem jest Rozdział V. *Charakterystyka środowiska przeprowadzanych badań*. Autorka opisuje w nim perfekcyjnie specyfikę branży HGT (hotelarstwo - gastronomia - turystyka), zawody branży HGT w klasyfikacji zawodów, prognozę zapotrzebowania na pracowników, a także przeprowadza bardzo interesująco analizę ogłoszeń prasowych. Widać, że Doktorantka ma dużą wiedzę i doświadczenie w zakresie podejmowanej problematyki.

Kolejny rozdział VI, to *Problemy dopasowania edukacji i rynku pracy z perspektywy interesariuszy*. W tym rozdziale empirycznym, Autorka zebrała bardzo obszerny materiał badawczy. Analizowała zebrane wywiady aż 65 narratorów: przedsiębiorców, nauczycieli praktycznej nauki zawodu, wykładowców szkół wyższych, a także uczniów. Interesująco przedstawiono wypowiedzi osób badanych, prawidłowo zostały analizowane i interpretowane. Druga część dotyczyła badań sondażowych w szkołach ponadpodstawowych. Zbadano łącznie 321 uczniów i studentów. Uzyskano ważne wyniki związane z rolą szkół i nauczycieli praktycznej nauki zawodu oraz motywów wyborów edukacyjnych młodzieży. Uzyskano bardzo bogaty i wszechstronny materiał badawczy, który został umiejętnie opracowany w ostatniej części pracy.

W *Podsumowaniu* Autorka ujęła najważniejsze odpowiedzi na postawione wcześniej pytania badawcze. Zostały też sprecyzowane wnioski z przeprowadzonych analiz. Okazuje się, że mimo reform i proponowanych działań naprawczych edukacyjne mechanizmy nie przygotowują wystarczająco dobrze jednostki do nabywania umiejętności oczekiwanych przez pracodawców na nowym rynku pracy. Zrealizowano zaprojektowany projekt badawczy i przedstawiono cenne wnioski oraz proponowane rekomendacje na podstawie przeprowadzonych badań. Moim zdaniem ta ostatnia część pracy zawiera bardzo dużo wartościowych refleksji, uwag, rekomendacji dla praktyki. Dobrze byłoby jeszcze pogrupować te cenne wnioski i rekomendacje wg ustalonych wcześniej kryteriów.

Formalna ocena pracy

Dysertacja strony formalnej nie budzi zastrzeżeń. Praca jest spójna, napisana zgodnie z regułami poprawności stylistycznej, zawiera prawidłowo stworzony, rozbudowany spis treści,

liczne odsyłacze i bogatą bibliografię. Autorka prawidłowo dokonuje zapisu bibliograficznego w stylu APA. Bibliografia złożona jest z ponad 350 pozycji zarówno polskich i zagranicznych. Są to prace zwarte i artykuły naukowe z zakresu pedagogiki pracy, zawodoznawstwa, socjologii edukacji i psychologii. Ponadto rozprawa zawiera również *Wykaz aktów prawnych* (ponad 58), a także *e-bibliografię*, gdzie wykazano 46 pozycji literaturowych.

Wnioski końcowe, konkluzja

Praca Pani magister Danuty Calińskiej – Rogali jest oryginalna, podejmuje aktualną, ważną tematykę. Uzyskane przez Autorkę wyniki badań mogą być wykorzystane w praktyce pedagogicznej. Rozprawa jest klarowna, spójna, logiczna. Doktorantka przedstawiła bogaty przegląd literatury przedmiotu, wykazała się dojrzałością intelektualną, dużą wiedzą i erudycją. Osiągnęła postawiony cel badań i odpowiedziała na postawione pytania badawcze. Doceniam także wartości merytoryczne i rzetelność przeprowadzonych badań empirycznych oraz ogromną wiedzę i zaangażowanie Doktorantki.

Mgr Danuta Calińska – Rogala wykazała, że umie zaprojektować, przeprowadzić, przeanalizować i zinterpretować badania. Pracę charakteryzuje odpowiednie podejście do podjętego problemu, posługiwanie się precyzyjnym, literackim językiem, komunikatywne i logiczne prowadzenie wywodu, bardzo dobre opanowanie techniki pisania pracy. Na podkreślenie zasługuje staranna szata graficzna recenzowanej dysertacji, formułowanie syntetycznych wniosków i rekomendacji dla praktyki.

Stwierdzam, że przedstawiona do recenzji praca doktorska mgr pt.: **Zawód, kwalifikacje, umiejętności – dylematy kształcenia zawodowego branży hotelarskiej** spełnia wymogi zgodnie z *Ustawą o tytule naukowym i stopniach naukowych z dnia 14 marca 2003 r. z późniejszymi zmianami*. Wnioskuje zatem o dopuszczenie Pani magister Danuty Calińskiej – Rogali do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Bożena Wojtasik

Bożena Wojtasik